

הכנס השנתי של היזמה למחקר יישומי בחינוך

3.1.2019 | כ"ו טבת תשע"ט

ניהול מיטבי של הפיתוח המקצועי וההדרכה במערכת החינוך

מושב ראשון – אין כמו בבית (ספר): למידה תוך כדי עבודה בבית הספר

דגשים מהרצאתה של פרופ' אילנה הורן מאוניברסיטת ונדרבליט (לצפייה בהרצאה ובמצגת)

- לעיתים קרובות העיסוק בפיתוח מקצועי מתמקד בפיתוח התוכנית ומדלג על שלב חשוב: איך המורים מבינים את התוכנית ומיישמים אותה. פרופ' הורן מתמקדת בהבנת תהליכי הלמידה של המורים, ולא בפעילויות ובמנגנונים לפיתוח מקצועי טוב.
- במחקרה מתמקדת פרופ' הורן במקומות שבהם יש קהילות מורים חזקות: מחקרים רבים מראים שבתי ספר שהשיגו תוצאות טובות מהמוצע בהשוואה לבתי ספר עם מאפיינים דמוגרפיים דומים, הם בתי ספר עם קהילות מורים חזקות.
- מחקרה של פרופ' הורן בוחן שיחות של מורים, ומנסה לראות איך מורים תופסים בעיות בהוראה, ובפרט אילו בעיות מתעוררות כשמנסים ליישם שיטות הוראה חדשניות ומשופרות. מהאזנה ומניתוח של שיחות מורים היא לומדת כיצד מורים מגדירים את הבעיה ומתמודדים עמה, באילו משאבים הם משתמשים, ומהם המכשולים שבהם הם נתקלים בעבודתם.
- מדוע המסר של תוכניות טובות לא תמיד עובר כהווייתו בבית ספר זה או אחר? יש כמה סיבות אפשריות: א. קשיי תקשורת – עיוותים בשלב העברת הרעיון לקהל השומעים. ב. עיוותים שנוצרים בשלב הבנת הרעיון על ידי השומעים, כתוצאה מהרעיונות והפרשנויות האישיות שלהם. ג. הבדלים בין ההקשר והסביבה של הוגה הרעיון לאלו של המשתמשים. ד. קיומו של קונפליקט בין הרעיון הנוכחי לבין תוכניות או אמונות שקיימות בבית הספר ובקהילות.
- תהליך התאמת התוכניות להקשר הוא בלתי נמנע ואף הכרחי, אך איך נבטיח שההתאמות שנעשות לתוכנית עולות בקנה אחד עם התכלית של ההוראה החדשנית שנהגתה? יש להבין את פרקטיקות ההוראה ששואפים ליישם כדי לבצע את האינטגרציה.
- **עבודת האינטגרציה – התאמת התוכניות ויישומן בהקשר הקונקרטי – היא העבודה המורכבת ביותר של מורים. למרות זאת, לעיתים מתייחסים לשלב זה כאל מובן מאליו.**
- בעת ההתבוננות בשיחות המורים וההקשבה להן, בודקת פרופ' הורן אילו הזדמנויות ללמידה נוצרות, ומה יכול לעזור למורים באינטגרציה וביישום של ההוראה. מה בשיחה מספק להם משאבים קונספטואליים, כגון פרשנות חדשה והבנה חדשה של הסיטואציה, ומה מאפשר להם לשנות את עבודתם בעתיד.
- פרופ' הורן ציינה בהרצאה חלק מממצאי המחקר שלה:
  - העמדות הערכיות של מורים כלפי הוראה (לדוגמה, האם תפקידם לשפר ציונים או לחנך?) משמעותיות לשאלה איך הבינו ויישמו פרקטיקות חדשות.
  - Accomplished teachers (מורים מעולים) נוטים לבחון לעומק כל נקודה שעולה (לדוגמה, כשהכיתה מרעשה, האם זהו רעש טוב או רעש רע?), וכך נוצר פרדוקס: מורים טובים יותר לומדים מהשיחות שמתנהלות בכיתה, יותר מהמורים הרגילים. כלומר,

הכנס השנתי של היזמה למחקר יישומי בחינוך

3.1.2019 | כ"ו טבת תשע"ט

ניהול מיטבי של הפיתוח המקצועי וההדרכה במערכת החינוך

אלה שהם עשירים מלכתחילה – מתעשרים יותר. זוהי נקודה שצריך לשים לב אליה בקהילות מורים לפיתוח מקצועי.

○ ככלל, שיחות עשירות בהזדמנויות ללמידה, המשמשות כלי תומך בהתאמת ההוראה – הן שיחות נדירות. פרופ' הורן שואלת האם אפשר לעצב שיחות כאלה.

● במסגרת המחקר פיתח צוות המחקר תוכנית התערבות למורים מנוסים למתמטיקה בעזרת כלי שנקרא: Video Formative Feedback Process. השיעור מצולם מכמה זוויות, ואחריו מתקיים דיון בקבוצת העמיתים. צוות המחקר מצא שהשימוש בווידאו עזר למורים לקיים דיון עמוק על הסיבות לבחירות שלהם במהלך עבודתם וסוג ההתאמות שהם עושים בכיתה. בשיחות העשירות שהתפתחו, המפעילים והמנחים של הקבוצות זיהו את נקודות המפתח ו'לחצו' על המורים לייצר את הקשרים בין מה שהתלמידים עשו לבין סוגיות רחבות יותר בהוראה. כך למשל המורים התבוננו בתוצאות של מבחנים סטנדרטים, והתפלאו על טעות חוזרת של הילדים. הם בחנו את הנתונים ואת הפריט במבחן, והעלו פרשנויות לטעות החוזרת. בשיחה עלתה ההשערה שהתינוגים של הדיאגרמה יצרו בלבול, וכי להבא צריך לוודא שהתלמידים מבינים את משמעות המונח 'ממדים'. צורת העבודה הזו יצרה שיחה עשירה על הוראה, שהאירה את האתגרים שביישום חידושים בהוראה ושימשה כמשאב תומך בהוראה.